

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение «Средняя общеобразовательная школа» с Аянгаты Барун-Хемчикского кожууна Республики Тыва

«Согласована»

Заместителем директора по УВР

Ооржак Е.С.

«31» 08 2024г

«Утверждена»

Директором МБОУ СОШ

с. Аянгаты

Шокар О.Б.

«31» 08 2024г

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

по родному (тувинскому) языку

(наименование учебного предмета, курса, дисциплины)

10

(класс)

Уровень образования: основное общее образование

Количество часов в год: 34, в неделю- 1

Уровень: базовый

Учитель: Монгуш Долаана Андреевна

Программа составлена на основе Федерального Закона от 29.12.2012 № 273 ФЗ «Об образовании в РФ», требований к результатам освоения Федеральной образовательной программы основного общего образования, Өөредилге ному РФ-тин чаарттынган ӨФКС-түн негелделеринге дүүштүр ортумак ниити өөредилге черлеринин 5—9 класстарынга тыва дылдын федералдыг ажылчын программазынга дүүштүр кылдынган.

Учебник: Е. М. Куулар, Н. Д. Сувандии, С. Э. Лопсан «Тыва дыл. 10-11 класс».

Кызыл, 2023.

2024-2025

(учебный год)

Эртемни өөрениринге планнаттыгган туңнелдер:

Личностуг:

- Төрээн дылывыс харылзажырынын база мээ -медереливистин шынарын коргузериинин кол чепсээ;
- Төрээн дыл национал культуравыстын кол болуушкуну;
- Сагыш-сеткилди, бодалдарны илередиринге дылдын бай-байлаан, уран-чечен аргаларын чоптуг ажыглап билири;
- Төрээн дылын улаштыр оорениринге сонuurгалын оттуары;
- Аас болгаш бижимел чугаага дылдыё уран-чечен аргаларын чедимчелиг ажыглап билири.
- Төрээн дылын сайзырадырынга. ону кадагалап арттыраырга оореникчинин бот киржилгези;
- Аас чугаага дылдын уран-чечен аргаларын эстетиктиг талазынче угландыары.

Метапредметтиг:

А) Регулятивтиг:

- өөренип турар эртеминин тема, болук аайы-биле кол сорулгаларын, утказын угаап билири;
- башкынын удуртулгазы-биле бердинген даалгаларны кууседип ооренири;
- бот хыналданы, удур-дедир хыналданы болгаш орфографтыг, пунктуациалыг частырыгларны тып билирин боттандыар.
- өөренген темазынга алган билиглерин туннеп болгаш унелеп билирин боттандыары;
- аас болгаш бижимел чугааны дылдын негелдери-биле чогуур уезинде практика кырынга оскертип болгаш ажыглап билири.

Б) Билдилиг:

- өөрөдилге даалгаларын кууседип турар уеде херек ужурлуг медээлерни немелде номнар, статьялар болгаш энциклопедиялардан тып билири;
- бодунун назы-харынга дууштур янзы-буру словарьларга, справочниктерге даянып билири;
- дылдын негелдерин кууседирде янзы-буру схемаларны, модельдерни, символ-демдектерни ажыглап билири;
- белен таблицаларны, схемаларны, созуглелдерни немээри;
- алган билиглерин план болгаш таблица дузазы-биле системажыдып, болуктеп, туннеп билири;

Коммуникативтиг:

- аас болгаш бижимел чугааны, диалог болгаш монологту ылгаар;
- бодунуң чугаазын чогаадыглар бижип сайзырадыр (тоожуушкун, угаап боданыышкын);
- аас-биле диалогту тургузар: айтырыг-харыы тургузары, бир кижини (улусту) чугааже хаара тудар, кандыг-бир темага бодалын солчур;
- монологту тургузар: тоожуушкун, чурумал, угаап боданыышкын;
- аңгы-аңгы байдалдарда (албан ёзулуг азы хостуг: эш-өөрү, чоок улузу-биле) харылзажылга үезинде чугаа нормаларын сагыыр;

Предметтиг:

Графика

- алфавиттиң ужур-дузазын чугаалаар;
- тыва бижиктиң төөгүзүн тайылбырлаар;

- латинчиткен тыва алфавит биле кирилл алфавидинге үндезилээн алфавиттиң ылгалын чугаалаар; - ниитилел амыдыралынгга бижиктің ужур-дузазын тайылбырлаар;

Сөс тургузуу. Сөс чогаадылгазы

- морфемика (сөстүң уткалыг кезектери) болгаш сөс чогаадылгазының дыл эртеминиң бир кезээ болурун тодарадыр;

- сөстүң тургузуун тодарадыр, морфемаларны тывар: сөстүң дазылы, кожумактар, дөс (укталган, укталбаан); - кожумактар хевирлерин (өскертилге, чогаадылга, хевир) ылгаар;

- сөстүң морфемниг сайгарылгазын кылыр;

- сөстүң дазылында дүлөй ажык эвес үннүң ыткыр ажык эвес үн-биле солчу бээрин херек кырында ажыглаар; - сөс чогаадылгазының кол аргаларын тодарадыр;

- аттыг чугаа кезектерин, кылыг сөзүн, наречиени чогаадылга кожумактарының дузазы-биле тургузар;

- өскертилге кожумактарын (чүве адының падеж, сан, хамаарылга, кылыг сөзүнүн сан, арын, үе) тодарадыр;

- хевир өскертир кожумактарны (чүве адының бичеледир, чассыдар хевири, демдек адының чадалары, кылыг сөзүнүн болбас болгаш немелде утка илередир хевирлериниң) тодарадыр болгаш ылгаар:

-лыг, -зыг, -кыр, -кы деп кожумактарның болгаш ооң фонетиктиг вариантыларының демдек ады тургузарынгга ажыглаарын тайылбырлаар;

- сөстүң дөзүн шыяр;

- сөстүң дөзүн тодарадыр: укталган, укталбаан;

Лексикология болгаш фразеология

- лексикологияның кол билиглерин

тодарадыр;

- кижиниң бодалдарын, сагыш-сеткилин илередиринге сөстүң ужур-дузазын билер;

- чаңгыс болгаш хөй уткалыг сөстөрни, сөстүң дорт болгаш доора уткаларын ылгаар болгаш сөзүглелден тывар;

- синонимнер, антонимнер, омонимнер болгаш оларның янзыларын сөзүглелден тывар, бердинген сөстөрни

синонимнер, антонимнер, омонимнерин тывар, оларны чугаага ажыглаар;

- кол демдектериниң аайы-биле быжыг сөс каттыжышкынын таныыр, сөзүглелден тывар, синонимниг одуруг

тургузарынгга ажыглаар, утказын тайылбырлаар;

- чугаадан табу сөстөрни чайладыр, оларны эвфемизмнер-биле солуур;

Морфология. Чүве ады. Демдек ады

- морфологияның кол билиглерин тодарадыр;

- грамматиктиг утказының болгаш морфологтут демдектериниң аайы-биле тускай чугаа кезектерин таныыр (чүве ады, демдек ады, сан ады, кылыг сөзү);

- дузалал чугаа кезектерин таныыр;

- чүве адының грамматиктиг утказының болгаш морфологтут демдектериниң (сан, падеж, хамаарылга хевири) аайы-биле; демдек адының утказының болгаш морфологтут демдектериниң (шынарның демдек адының чадалары) аайы-биле тодардыр;

тодаргай болгаш туугай чүве аттарын, хуу болгаш

ниити чүве аттарын тодардыр;

- чүве адының бичеледир, чассыдар хевирлерин

тургузар;

- чүве адын саннарга, падежтерге, арыннарга өскертир;

- чүве адының синтаксистиг хүлээлгезин тодарадыр;

- чүве адының кылыг сөзү-биле холбаалыын тайылбырлаар;

- домакка чүве адының доора падежтериниң кожумактарын шын ажыглаар;

- адаарының падежинде чүве адын адалга кылдыр ажыглаар, домакка кол сөс болурун билир;

- тургузуунуң аайы-биле бөдүүн, нарын (дефистеп, тудуштур, аңгы кылдыр бижиир) чүве аттарын ылгаар;

- чүве адындан демдек адын тургузар;

- укталган, укталбаан демдек аттарын; шынарның, хамаарылганың демдек аттарын

тодарадыр болгаш чугаага ажыглаар;

- шынарның демдек адының чадаларын (өйүндө, кошкадыр, күштелдирер), оларның уткаларын тодарадыр;

- *-лыг, -зыг, -кыр, -кы* деп кожумактар болгаш оларның фонетиктиг вариантылары-биле демдек аттарын тургузар;

- сан адын морфологтуг демдектериниң аайы-биле тодарадыр;

- тургузуунуң аайы-биле бөдүүн, нарын, каттышкан сан аттарын; утказының аайы-биле түң болгаш дугаар сан

аттарын; чыырының, үүрмектээриниң, аңгылаарының, чоокшуладырының сан аттарын ылгаар, шын адаар болгаш бижиир;

Тыва дылда хемчег илередир сөстөрни шын ажыглаар;

- сан адының нарын сөстөр болгаш фразеологизмнер тургузарынга ужур-дузазын тайылбырлаар, сан адының киржилгези-биле нарын сөстөр болгаш фразеологизмнерни тургузар;

- чүве ады, демдек ады, сан адының синтаксистиг хүлээлгелерин тодарадыр;

- аттыг чугаа кезектериниң морфологтуг сайгарылгазын кылыр;

Доозукчунуң өөренип алыр аргалыг кылдыныглары:

- сөс тургузуунга болгаш сөс чогаадылгазынга алган билиглерин херек кырында ажыглаар;

- фонетика болгаш шын адалга талазы-биле чедип алган билиглерин болгаш мергежилдерин чугаага херек кырында ажыглаар;

- морфология талазы-биле чедип алган билиглерин болгаш мергежилдерин шын бижилгеге ажыглаар; - аттыг чугаа кезектериниң синтаксистиг хүлээлгелерин башкының дузазы-биле тодарадыр.

10-гу класстың тыва дыл кичээлинин календарь-тематиктиг планы

№	Теманың ады	Онаалга	Эрттирер хуну		
			Шагы	план	факт
1	Кирилде кичээл. Тыва дыл – түрк дылдарның бирээзи, ооң өске түрк дылдар-биле төрөл демдектери.	1	1	06.09.	
2	Сөс. Чангыс болгаш хөй уткалыг сөстөр. Сөстөрнин дорт болгаш доора утказы.	М-20,22,23	1	13.09.	

3	Омонимнер, оон хевирлери. Синонимнер, оларнын янзылары. Антонимнер.	М-29,33,35	1	20.09.	
4	Ниити турк лексика. Улегерлээн лексика. Моол дылдан улегерлээн состер.	М-38,40,44	1	27.09.	
5	Ховар ажыглалдын сөстери. Эргижирээн сөстөр. Неологизмнер. Кызыгаарлыг ажыглалдын сөстери.	М-48	1	04.10.	
6	Жаргонизмнер. Диалектизмнер. Онзагай ажыглалдын сөстери: табу, эвфемизмнер.	М-52,53,56	1	11.10.	
7	Тыва ономастика. Фразеология. Тыва лексикография.	М-59,60,64	1	18.10.	
8	ЧСК. Хыналда ажыл.	Фразеологизм нерге чурук чуруур	1	25.10.	
9	ЧСК. Частырыглар-биле ажыл	М-73, 74, 82	1	08.11.	
10	Фонетика, графика, орфоэпия (шын адалга). Ажык болгаш ажык эвес уннернин бөлүктээшкени Ажык уннернин аяннажылгазы (сингармонизм). Уннернин каттыжар ниити дурумнери.	М-100,106	1	15.11.	
11	Ажык эвес уннернин сос иштинге домейлежири (ассимиляция). Уннерниң чидери болгаш оон туңнелдери.	М-109	1	22.11.	
12	Сөс иштинге туружунун аайы-биле уннерниң өскерли бээри. Протеза, эпентеза, эпитеза. Графика. Алфавит.	М-114,118,121 шилип аар	1	29.11.	
13	Кадыг (ъ), чымчак (ь) демдектерни хереглээри. Слог. Тыва дылда слогтун хевирлери. Ударение.	М-127, 128,129 шилип аар	1	06.12.	
14	ЧСК. Бот ажыл.	«Шынчы сөс»чогаадыг	1	13.12.	
15	ЧСК. Частырыглар-биле ажыл. Орфоэпия (шын адалга). Сөстү шын көжуреринин дуруму.	М-132,136,	1	20.12.	
16	Кичээл-практикум. Фонетиктиг сайгарылга	М-140, 141	1	27.12.	
17	Сөс тургузуу болгаш сөс чогаадылгазы. Сөстөрнин уткалыг кезектери (морфемалар). Кожумактарның вариантылыг болуру	М-146,148	1	10.01.	
18	ЧСК. Хыналда ажыл.Тест		1	17.01.	
19	Дөс дугайында билиг. Хевир тургузар кожумактар. Өскертилге кожумактары	М-153,156, 159	1	24.01.	
20	ЧСК. Хыналда ажыл.	А 85 айт. харыы	1	31.01.	
21	ЧСК. Частырыглар-биле ажыл.Сос чогаадылгазы. Морфологтуг арга. Синтаксистиг арга. Хураангайлаашкын	А.93 айт. харыы	1	07.02.	

	аргазы.				
22	ЧСК. Грамматиктиг сайгарылгалар. Грамматика. Морфология. Чугаа кезектери. Тускай чугаа кезектери.	хыналда айтырыглар	1	14.02.	
23	Чуве ады. Чуве адынын бичеледир, чассыдар хевири. Ч.А өскерлир хевирлери-сан, хамаарылга, пажеж	М-173,180, 186 ,189 ,193	1	21.02.	
24	Демдек ады. Сан ады. Ат орну.	а110 айт. харыы 206, 215 ,а.114 айт.	1	28.02.	
25	Кылыг сөзу. Кылыг сөзунун залогтары, видтери.	а120 айт. харыы М-228, 241 .	1	07.03.	
26	Причастиелер. Деепричастиелер. Наклонениелер.	а125 а128,а131	1	14.03.	
27	Тускай чугаа кезектери. ЧСК. Тест	М-221 а138, 150 айт. харыы	1	21.03.	
28	Частырыглар-биле ажыл.Наречие.	М-335 ,341	1	04.04.	
29	Дузалаал чугаа кезектери. Эдеринчилер	М-348,352, 364а 174 айт.харыы	1	04.04	
30	ЧСК. Бот ажыл. Артынчылар. Эвилелдер, эвилелзиг сөстер.	М-370,3 72 а178 айт.	1	11.04	
31	Аян (алгы) сөстери	харыы М-379 доктаадыр	1	18.04	
32	Туннел хыналда тест	Чайгы онаалгалар	1	25.04	
33	Чайгы онаалгалар	Чайгы онаалгалар	1	02.05.	
34	Сөс. Чангыс болгаш хөй уткалыг сөстер. Сөстернин дорт болгаш доора утказы.	М-20,22,23	1	16.05.	
35	Туннел кичээл.	Катаптаар	1	23.05.	

